DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION[1])

Året 1961 fik sit præg af de betydelige lønforhøjelser for arbejdere og tjenestemænd, der fandt sted i foråret, og af indkomstforøgelser i øvrigt for de fleste andre grupper af befolkningen. Som følge af indkomstforøgelserne har udgiften til *privat konsum* (varer og tjenesteydelser), for 1960 opgjort til ca. 27 milliarder kr., været stigende, men en betydelig del, vel omkring halvdelen, af denne stigning er blevet opslugt af prisforhøjelser, som navnlig er en følge af stigningen i lønomkostningerne. For visse varer – tobak, vin, spiritus og øl samt benzin – er der desuden i årets løb gennemført afgiftsforhøjelser.

Medens indekset for detailomsætningsværdien, der ikke omfatter biler, brændsel, tjenesteydelser m. v., i gennemsnit for 1. halvår kun lå ca. 7 pct. højere end i den tilsvarende periode i 1960, udgjorde stigningen i månederne juni–oktober ca. 12 pct. Til forskel fra de foregående år har stigningen i 1961 været stærkest for beklædningsvarer, i de nævnte 5 måneder således ca. 15 pct. mod 11 pct. for nærings- og nydelsesmidler og ligeledes 11 pct. i de øvrige brancher. Disse »andre forbrugsvarer« omfatter bl. a. møbler og husgeråd, radio- og fjernsynsapparater. Det samlede antal tilmeldte fjernsynsapparater var ved udgangen af 1961 ca. 708.000, en stigning i løbet af året på 166.000 mod 191.000 i 1960. I sidste halvdel af 1961 androg nettotilgangen kun ca. 71.000 mod 115.000 i 1960.

Antallet af nyindregistrerede personautomobiler viser en lidt svagere stigningstakt end i 1960. I årene 1959, 1960 og 1961 var tallet henholdsvis 52.200, 63.800 og 74.000. I 2. halvår var det omvendte imidlertid tilfældet. I dette tidsrum blev der i 1961 foretaget 32.400 nyindregistreringer mod 25.800 i 1960 og 23.200 i 1959.

Inden for investeringsområdet har der i 1961 været en yderligere opgang i *byggeriet*. I hele landet blev der i årets første halvdel påbegyndt 29 pct. mere byggeri, målt i etageareal, end i samme tidsrum i 1960, det fuldførte byggeri lå 7–8 pct. højere, og ved udgangen af perioden viste det igangværende byggeri en stigning på 23 pct. i sammenligning med stillingen et år tidligere (se i øvrigt den foregående oversigt s. 228–229).

Uden for de egentlige landdistrikter foreligger der oplysninger om udviklingen frem til 1. oktober 1961. I de første 9 måneder af 1961 blev der i byer og bymæssige bebyggelser trods rentestigning og knaphed på arbejds-

[1]) Se også tabelbilaget bag i hæftet.

Byggevirksomheden uden for de egtl. landdistrikter.

	Beboelsesejendomme		Erhvervs-ejendomme	Ikke-erhvervs-ejendomme	I alt
	1000 m²	Antal lejligheder	1000 m²	1000 m²	1000 m²
Under opførelse 1/1 1961 ...	2354	27.872	1358	581	4293
Påbegyndt 1/1–1/10 1961 ...	2046	20.807	1188	321	3555
Fuldført 1/1–1/10 1961	1537	17.022	909	233	2679
Under opførelse 1/10 1961 ..	2863	31.657	1637	669	5169
Under opførelse 1/10 1960 ..	2299	26.883	1330	553	4182

kraft igangsat nybyggeri omfattende godt 3,5 mill. m², hvilket var 30 pct. mere end i samme tidsrum det foregående år. For erhvervsejendomme var stigningen kun 5 pct., men for ikke-erhvervsejendomme, overvejende offentligt byggeri, fandt der en fordobling sted og for beboelsesejendomme en stigning på 40 pct. I samme tidsrum lå det fuldførte byggeri 6 pct. højere end i 1960, for boligbyggeriet alene var stigningen 9 pct., og det igangværende byggeri var ved periodens slutning 23 pct. større end ved udgangen af september 1960.

Også i øvrigt synes investeringerne, offentlige som private, at have ligget på et højere niveau end i 1960, men stigningen har muligvis været noget svagere end i de nærmest foregående år. For 1960 er de faste bruttoinvesteringer opgjort til godt 11 milliarder kr. eller ca. 10 pct. mere end i 1959 (årets priser). Statens, kommunernes og forskellige koncessionerede virksomheders investeringer beløb sig i finansåret 1960–61 til ca. 2500 mill. kr. For 1961–62 regnes der for statens vedkommende med en mindre stigning, og kommunernes investeringsbudgetter for 1961–62 ligger ca. 25 pct. højere end de faktiske investeringer i 1960–61. I betragtning af beskæftigelsessituationen må det dog anses for tvivlsomt, om de budgetterede investeringer bliver gennemført i fuldt omfang.

I 1960 foregik der også en betydelig lagerinvestering. Fra udgangen af 1959 til udgangen af 1960 forøgedes lagerværdierne i byerhvervene med 1,2 milliarder kr. eller ca. 12 pct. For 1961 viser lageropgørelsen af råstoffer m. v. pr. 30. september en stigning på ca. 10 pct. i forhold til samme tidspunkt i 1960. Herudover foreligger der oplysninger om lagrene af visse tekstil- og beklædningsvarer pr. 30. juni 1961. Disse varer, hvoraf afsætningen som nævnt er steget stærkt, viste en lagernedgang på 2 pct. i forhold til opgørelserne for maj 1960 og januar 1961.

Foruden af den stærkt forøgede indenlandske efterspørgsel har udviklingen i 1961 været præget af fortsat gunstige afsætningsvilkår for danske industriprodukter i udlandet, og *industrieksporten* lå 7 pct. højere end i 1960. Fra 1959 til 1960 var stigningen noget stærkere, nemlig 12 pct.

Set fra efterspørgselssiden har der således i 1961 været gode muligheder for en yderligere forøgelse af *industriproduktionen*, men knapheden på

Eksporten af industriprodukter.

Mill. kr.	1959	1960	1961	Stigning i pct. 1959–60	Stigning i pct. 1960–61
Kød- og mælkekonserves	697	697	734	0	5
Sukker	19	17	10	÷ 11	÷ 41
Drikkevarer	115	119	125	3	5
Animalske og vegetabilske olier og fedtstoffer	111	104	95	÷ 6	÷ 9
Kemikalier	349	428	496	23	16
Tekstil og beklædning	257	315	339	22	8
Jern- og metalvarer	323	287	323	÷ 11	12
Maskiner	1220	1421	1562	16	10
Skibe, nye	221	317	288	43	÷ 9
Skibe, brugte	62	71	65	15	÷ 8
Øvrige industriprodukter	1087	1200	1291	10	8
Tilsammen	4461	4976	5330	12	7

arbejdskraft har sat grænser for, hvor stor fremgangen kunne blive. Det samlede antal ansatte arbejdere i industrien har været uforandret i sammenligning med 1960, og beskæftigelsesindekset, der viser bevægelserne i antallet af faktisk udførte arbejdstimer, har siden arbejdskonflikten i foråret endog ligget lidt lavere end det foregående år. Taget under ét må derfor hele den stigning i industriproduktionen, der trods alt menes at have fundet sted, henføres til en forøgelse af produktionen pr. arbejder. Stigningen fra 1960 til 1961 har dog utvivlsomt været en del mindre end stigningen fra 1959 til 1960, der androg 12 pct. Det samlede produktionsresultat i 1961 er også påvirket af arbejdskonflikten i foråret.

Beskæftigelsesindeks for industrien.

Procentvis stigning fra tilsvarende periode det foregående år.

1955 = 100	1. kvt. 1960	2. kvt. 1960	3. kvt. 1960	4. kvt. 1960	1. kvt. 1961	2. kvt. 1961	3. kvt. 1961	Okt.–nov. 1961
Næringsmiddelindustri	2	2	5	3	4	1	0	1
Tekstilindustri	5	1	÷ 1	÷ 7	÷ 1	÷ 5	÷ 2	÷ 2
Beklædnings- og fodtøjsind.	3	0	÷ 3	÷ 2	0	÷ 3	÷ 1	÷ 2
Træindustri	12	9	4	2	÷ 1	÷ 7	÷ 4	÷ 3
Papir- og grafisk ind.	5	5	2	3	3	0	1	÷ 1
Kemisk industri	1	÷ 1	÷ 2	÷ 1	2	1	1	÷ 3
Sten-, ler- og glasind.	17	10	4	4	6	0	2	3
Jern- og metalindustri	14	10	7	2	2	÷ 22	÷ 5	÷ 2
Transportmiddelindustri	2	1	÷ 2	÷ 1	4	÷ 23	3	1
Industri i alt	8	5	3	2	3	÷ 10	÷ 1	÷ 1
Heraf:								
Konsumvarer	5	4	3	0	1	÷ 4	÷ 2	÷ 3
Produktionsmidler	11	6	3	2	4	÷ 16	0	1

Mængdeindekset for *den animalske landbrugsproduktion* har i 1961 (gennemsnit af 11 måneder) ligget mellem 2 og 3 pct. højere end i det foregående år, men den samlede værdi er gået tilbage med ca. 2 pct. Eksportpriserne har i løbet af 1961 gennemgående været faldende. Efter en 10 pct.s nedgang i årets første måneder indtrådte der en svag stigning i april og maj, men derefter pånyt nedgang, således at priserne i oktober var ca. 18 pct. lavere end ved udgangen af 1960. I november og december lå eksportprisindekset på et noget højere niveau end i de foregående måneder på grund af en bedring af priserne for smør og flæsk, men stadig lavere end på samme tidspunkt i 1960.

Den animalske landbrugsproduktion.

Mill. kr.	Januar–november 1960	Januar–november 1961	Stigning i pct.
Mælk	5032	5161	2.6
Smør	155.1	159.4	2.8
Ost	106.6	115.1	8.0
Æg	125.9	114.5	÷ 9.0
Okse- og kalvekød	238.5	231.9	÷ 2.8
Svinekød og flæsk	595.8	615.6	3.3
Mængdeindeks for den animalske landbrugsproduktion (1955 = 100)	116	119	2.6
Værdi, mill. kr	6054	5941	÷ 1.9

Stigning i smørproduktionen i en række vesteuropæiske lande og forøgede lagerbeholdninger medførte i 1961 et stærkt pres på priserne på det engelske marked, og fra januar til september faldt det danske eksportprisindeks for smør med 18 pct. I oktober kvartal er der som nævnt indtrådt en bedring, vel især fordi der med virkning fra 1. oktober er gennemført en kontingentering af den engelske smørimport. For halvåret 1. oktober 1960–31. marts 1961 er det danske kontingent fastsat til 43.000 tons af en samlet import på 212.000 tons. Den samlede danske smøreksport lå i månederne januar–november på ca. 112.000 tons, lidt mere end i samme tidsrum i 1960, men indbragte godt 40 mill. kr. mindre. Af den samlede eksportmængde aftog England 89.000 tons, hvilket var 5–6000 tons minmindre end i 1960, mens eksporten til Vesttyskland fordobledes og nåede op på 6500 tons.

Osteproduktionen, der i 1960 var stagnerende, var i 1961 på ny i fremgang, svarende til at prisudviklingen for ost ikke har været helt så ugunstig som udviklingen i smørprisen. Eksporten af ost lå i de 11 måneder nogle få procent højere end i 1960 og indbragte over 300 mill. kr. (smøreksporten 590 mill. kr.) Af den samlede osteeksport aftog Vesttyskland ligesom det foregående år ca. halvdelen.

Ægproduktionen fortsatte nedgangslinien fra det foregående år, og eksporten formindskedes fra 74.000 til 58.000 tons. Nedgangen i eksportværdien var noget svagere. I alt indbragte ægeksporten i de 11 måneder i 1961 230 mill. kr. mod 277 mill. kr. i 1960. Samtidig forøgedes imidlertid eksporten af slagtet fjerkræ fra 31.000 til 45.000 tons og den tilsvarende eksportværdi fra 159 til 213 mill. kr. Vesttyskland aftog ligesom i 1960 den overvejende del såvel af fjerkræ- som ægeksporten.

For levende kvæg samt okse- og kalvekød har afsætningsforholdene været stærkt påvirket af indførselsrestriktionerne på det italienske marked. I december 1960 lukkede Italien for importen af frosset okse- og kalvekød, og i februar og april 1961 blev importforbudet udvidet til også at omfatte voksne, levende kreaturer. I maj ophævedes importbegrænsningen for levende kreaturer, men i begyndelsen af oktober indførtes på ny importforbud, denne gang også omfattende kalve, hvorefter det italienske kød- og kvægmarked var næsten totalt spærret. Som følge af denne udvikling har eksporten af okse- og kalvekød til Italien i 1961 (11 måneder) kun andraget knap 4.000 tons mod 47.000 tons i 1960, og skønt eksporten til andre lande, i første række Sverige og Vesttyskland, er steget meget stærkt (for Vesttyskland er der tale om næsten en fordobling, for Sverige om næsten en tredobling), er den samlede eksport af okse- og kalvekød formindsket fra 67.000 tons i 1960 til 46.000 tons i 1961, og værdien er gået tilbage fra 355 til 212 mill. kr. Af levende hornkvæg er der i de første 11 måneder af 1961 eksporteret 345.000 stk. mod 327.000 stk. i 1960, men uden en tilsvarende fremgang i eksportværdien (ca. 430 mill. kr.). Ligesom i 1960 var Vesttyskland den dominerende aftager af eksporten af levende kreaturer, men trods fremgangen i den samlede eksport formindskedes afsætningen til Vesttyskland fra 300.000 stk. i 1960 til 250.000 stk. i 1961.

Den samlede eksport af flæsk og svinekød (bortset fra eksporten af levende svin til Vesttyskland, der var uforandret – 165.000 stk. – i sammenligning med 1960) udgjorde i 1961 (11 måneder) 295.000 tons mod 281.000 tons i 1960. Eksportværdien var 1340 mill. kr. mod 1300 mill. kr. Eksporten til England, 256.000 tons, var et par procent mindre end i 1960. I begyndelsen af 1961 lå noteringen for slagterisvin noget højere end på samme tid det foregående år, men faldt derefter lidt, indtil svigtende danske leverancer i forbindelse med strejkesituationen medførte en midlertidig prisstramning. Efter at de danske tilførsler til det engelske marked igen var blevet normale og under indtryk af stigende europæiske slagtninger blev tendensen imidlertid udpræget svag i juli kvartal, og noteringerne for dansk bacon nåede i slutningen af september og begyndelsen af oktober ned på et 25 pct. lavere niveau end på tilsvarende tidspunkt i 1960. I oktober kvartal indtrådte en vis bedring, men noteringen var dog ved årets udgang næsten 20 pct. lavere end ved udgangen af 1960. I 1961

nåede svinebestanden sit hidtil højeste niveau. Ved tællingen i begyndelsen af oktober blev den opgjort til næsten 7,5 mill. stk., hvilket var ca. 15 pct. flere end et år tidligere. Antallet af drægtige søer kulminerede imidlertid allerede i slutningen af maj og har siden været faldende. Ved den nyeste tælling i begyndelsen af januar 1962 lå det ca. 15 pct. lavere end i maj og var dermed nede på niveauet i januar 1961. Den samlede svinebestand reduceredes i løbet af oktober kvartal med ca. 400.000 til 7,1 mill. stk. mod 6,4 mill. stk. i begyndelsen af 1961.

Høstudbyttet i 1961 var ifølge en foreløbig opgørelse 142 mill. afgrødeenheder og dermed af samme størrelse som det foregående år. En ret betydelig nedgang i roehøsten opvejedes af større kornhøst og høhøst og større udbytte af græs og grønfoder. Ændringerne i de enkelte afgrøder i forhold til 1960 skyldes for en stor del ændringer i de dyrkede arealer.

Høstudbyttet.
(Mill. afgrødeenheder).

	1959	1960	1961
Hvede	3.6	3.2	4.3
Rug	2.9	4.5	5.1
Foderkorn	33.6	40.3	40.7
Korn (kærne) i alt	40.1	48.0	50.1
Bælgsæd	0.1	0.2	0.2
Kartofler	3.9	4.1	3.3
Foderroer m. v. (rod)	21.8	30.7	27.0
Sukkerroer til fabrik (rod)	4.1	5.1	3.3
Rodfrugter (rod) i alt	29.8	39.9	33.6
Hø	5.1	4.2	6.8
Halm	8.1	10.7	11.4
Græs og grønfoder, fortæret frisk	31.8	31.6	34.3
Roetop, opfodret frisk	2.2	2.0	1.9
Ensileringsafgrøder	2.2	4.0	3.6
Samlet høstudbytte	119.4	140.6	141.9

Medens industrieksporten (incl. eksporten af kød- og mælkekonserves) i 1961 lå 7 pct. højere end i 1960, viser landbrugseksporten en tilbagegang på 3 pct., fra 4610 til 4475 mill. kr. Eksporten af fisk, 388 mill. kr., lå derimod ca. 17 pct. højere. Den samlede eksport nåede op på godt 10.450 mill. kr., hvilket var 3 pct. mere end i 1960, og samtidig forøgedes importen med 3,5 pct. til ca. 12.875 mill. kr. Da importen fra 1959 til 1960 forøgedes med 13 pct. og eksporten med 6–7 pct., er der sket en ikke uvæsentlig afsvækkelse af stigningen i udenrigshandelen. Resultatet af bevægelserne

i import og eksport var en forøgelse af importoverskuddet fra 2270 mill. kr. i 1960 til ca. 2420 mill. kr. i 1961.

Betalingsbalancens hovedposter.

Mill. kr.	1. kvt. 1961	2. kvt. 1961	3. kvt. 1961	1.–3. kvt. 1961	1.–3. kvt. 1960	Året 1960
Indtægter eller udgifter (÷) vedrørende:						
Vareindførsel og udførsel (f.o.b.)	÷ 495	÷ 390	÷ 280	÷ 1165	÷ 1096	÷ 1452
Søtransport	125	135	135	395	402	531
Rejser	14	56	104	174	180	230
Øvrige varer og tjenesteydelser	50	55	35	140	191	271
Varer og tjenester i alt	÷ 306	÷ 144	÷ 6	÷ 456	÷ 323	÷ 420

Efter den foreløbige opgørelse af *betalingsbalancen* for de første 3 kvartaler forøgedes underskuddet på vare- og tjenesteposterne i sammenligning med 1960 med godt 125 mill. kr. og nåede op på ca. 450 mill. kr. I samme tidsrum forringedes bankernes valutastilling med 236 mill. kr., medregnes de uden for de egentlige valutaposter opførte mellemværender med valutaudlændinge dog med 269 mill. kr. De offentlige institutioners status over for udlandet undergik ikke større ændringer, men derimod synes der for private virksomheder i de 3 kvartaler at være sket en statusforringelse over for udlandet gennem kapitalimport på netto et par hundrede millioner kr., hovedsagelig ved optagelse af langfristede lån i udlandet og ved udenlandske firmaers direkte investeringer i Danmark. Bl. a. har telefonselskaberne og Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik optaget lån i udlandet på henholdsvis ca. 150 og ca. 40 mill. kr.

I 4. kvartal 1961 forøgedes bankernes udenlandske nettotilgodehavender trods den betydelige merindførsel i oktober og november med 48 mill. kr., hvorved valutatabet i 1961 begrænsedes til knap 200 mill. kr. Den samlede *valutabeholdning* i bankerne udgjorde herefter godt 1200 mill. kr. Bevægelserne i valutabeholdningen i oktober kvartal var bl. a. påvirket af, at Københavns kommune har optaget et lån i Holland med et provenu på knap 55 mill. kr.

Ændringerne i de vigtigste likvide fordringer på stat, nationalbank og udland.

Mill. kr.	1960	1961
Seddelmængden	+ 113	+ 313
Folioindskud i nationalbanken	+ 5	÷ 24
Ubelånte indskudsbeviser	÷ 136	+ 40
Forr.bankernes udl. tilgodeh.	÷ 328	÷ 170
Indest. på postgiro	+ 43	+ 121
Tilsammen	÷ 303	+ 280

Trods nedgangen i valutabeholdningen var »*pengemængden*«, forstået som summen af de likvide fordringer på stat, nationalbank og udland, større ved udgangen af 1961 end et år tidligere. Årsagen hertil er den påvirkning, der er udgået fra *statsfinanserne*. Medens statsregnskabet for 1960–61 viser et overskud på ikke mindre end 1100 mill. kr., er overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet for indeværende finansår kun anslået til godt 300 mill. kr. På det i november fremsatte finanslovsforslag for 1962–63 er overskuddet knap 500 mill. kr., hvilket skulle give kassemæssig balance.

De *private bankers udlån* forøgedes i 1960 med ca. 1300 mill. kr. mod knap 1500 mill. kr. i 1960 og de samlede indlån med godt 1100 mill. kr. mod godt 600 mill. kr. Indlånsunderskuddet er blevet finansieret gennem kapitaludvidelser og stigende nettorenteindtægter og er herudover dækket gennem nedbringelse af de udenlandske nettotilgodehavender.

Nettotilgangen af børsnoterede obligationer (pålydende værdi) har i 1961 udgjort over 2300 mill. kr. mod i 1960 ca. 1600 mill. kr. Det må antages, at den stærkt forøgede kreditformidling over obligationsmarkedet ikke blot er et resultat af den høje byggeaktivitet, de stigende byggeomkostninger og omlægningen af byggeriets finansiering, men tillige skyldes voksende vanskeligheder ved at opnå lån gennem banker og sparekasser (hvis udlån også er steget stærkt). Det forøgede udbud af realkreditobligationer er blevet afsat til faldende kurser, således at der i årets løb er sket en betydelig stigning i den effektive obligationsrente.

Effektiv obligationsrente.

pct. p. a.	Statslån S. 1997 4½ pct.	Øst. Kreditfg. 16. serie 3. afd. 4½ pct.	Jydsk Hypotekfg. 11. afd. 5 pct.	Byggeriets Realkreditfond 1. serie 5½ pct.
December 1959	5.87	5.78	6.31	6.38
December 1960	6.21	6.11	6.80	6.94
December 1961	7.32	6.97	7.48	8.00

Detailpristallet for januar 1962 er opgjort til 156 (juli 1949 = 100) mod 150 i januar 1961 og 149 i januar 1960. I procent har stigningen for detailpristallets hovedgrupper under ét, jfr. nedenstående oversigt, i 1961 andraget 4.3 mod i 1960 kun 0.5. Den forstærkede opgang må i hovedsagen henføres til indkomst- og omkostningsforhøjelserne. For grupperne »Spiritus, tobak, fortæring ude« og »Transport« er den væsentligste årsag til stigningen afgiftsforhøjelserne for tobak, spiritus, vin og øl samt benzin, og for stigningen i fødevaregruppen har de højere hjemmemarkedspriser for mejeriprodukter været af betydning.

	Stigning i pct. jan. 1961–jan. 1962
Fødevarer	6.7
Klæder, fodtøj , vask	5.8
Brændsel og belysning	2.2
Anskaffelser og vedligeholdelse	3.8
Spiritus, tobak, fortæring ude	10.1
Transport	4.8
Forskellige varer og tjenesteydelser	9.3
Varer og tjenesteydelser i alt	6.5
Bolig	5.0
Varer og tjenesteydelser incl. bolig i alt	6.3
Personlige skatter efter fradrag af børnetilskud	÷ 8.1
Kontingenter	7.0
Ialt	4.3

Pristalsregulering af arbejder- og tjenestemandslønninger har i det forløbne år fundet sted i henhold til det lønregulerende pristal for januar 1961 (1 portion), medens pristallet for juli ikke medførte nogen ændring. For januar 1962 er det lønregulerende pristal beregnet til 154. Ifølge de gældende regler skal der udbetales nye dyrtidstillæg for hver 3 points stigning i det lønregulerende pristal, idet udgangspunktet er pristallet for januar 1961, 148. Grænsen for udbetaling af nye dyrtidstillæg nås herefter ved pristallene 151, 154 o.s.v., og det lønregulerende pristal for januar 1962 giver således anledning til udbetaling af 2 nye portioner dyrtidstillæg. For arbejderne udgør 1 portion dyrtidstillæg i henhold til overenskomsterne af 1961 9 øre pr. time. Efter den nyeste opgørelse var *den gennemsnitlige timefortjeneste i industrien* (standardberegning) i april kvartal 1961 689 øre mod 609 øre i samme tidsrum det foregående år, en stigning på ca. 13 pct.

3.-2.-1962.
C. L.